

Motion till riksdagen

1989/90:Fi310

av Lars-Erik Lövdén m.fl. (s)

Storstädernas ekonomiska situation

I Sveriges tre storstadsregioner bor 30 % av landets befolkning. Storstadsområdena har stor betydelse för hela Sveriges utveckling. Tillbakagång och stagnation i dessa områden får allvarliga konsekvenser för utvecklingen i hela landet.

Storstäderna har byggt upp en mångsidig infrastruktur anpassad efter människors och näringslivets behov i den egna staden. Den utbyggda infrastrukturen har också som syfte att tjäna omkringliggande områden och andra delar av landet.

De ekonomiska påfrestningarna för dessa stora infrastrukturella investeringar och medföljande underhållsutgifter gör sig nu gällande med allt större styrka. Samtidigt är behoven av insatser inom det sociala området stora. Med hög förvärvsfrekvens bland kvinnorna ökar kraven på en väl utbyggd barnomsorg. Den sociala utslagningen gör sig också särskilt påmind i storstäderna.

En rad problem hopar sig i storstäderna. De ekonomiska svårigheterna framstår som stora såväl på kort som på lång sikt.

Storstadskostnader

Storstäderna uppvisar en annan social struktur än riket i genomsnitt. Här finns en högre andel ensamboende eller ensamma föräldrar med barn under 18 år. Detta för med sig extra kommunala utgifter för bostäder, barnomsorg, äldreomsorg, trafik m.m.

Till storstadsbilden hör också social utslagning och missbruksproblem, vilket för med sig stora sociala merkostnader och högre sjukvårdskostnader. I storstäderna bor 16 % av rikets invånare medan över en tredjedel av socialbidragsbeloppet utbetalas där.

Andelen äldre över 80 år är stor i de tre storstäderna och det medför kommunala utgifter för exempelvis hemtjänst och långvård. Enligt en analys som gjorts av sjukvårdsförvaltningen i Malmö motsvarar kostnaden för sjukvård av äldre ca 2 kr. i utdebitering. Storstädernas förortskommuner har en väsentligt lägre andel invånare som är äldre än 80 år.

Regionala funktioner

Storstäderna fyller regionala funktioner som medför extra utgifter. Exempel på detta är gator, kommunikationer, kulturella institutioner, anläggningar

m.m. För dessa kostnader och investeringar har kommunerna ingen särskild ersättning, däremot är kraven höga på en bra standard och en god kvalitet.

Inom storstädernas egna gränser finns också stora skillnader mellan olika stadsdelar. De s.k. miljonprogramområdena kan ställas mot de "finare" stadsdelarna i samma kommun. Dessa skillnader skapar sociala spänningar och behov av extra satsningar inom resurssvaga stadsdelar. Storstäderna måste nu göra betydande satsningar i dessa områden.

Vikande intäkter

Under 1980-talet har skatteunderlagsökningen varit vikande i storstadsområdena. Den svaga utvecklingen har blivit än mer påtaglig genom slopande av beskattningen av juridiska personer. Detta bortfall motsvarar för alla tre storstäderna drygt 4 kr. i utdebitering.

Parallellt med utvecklingen av skatteinkomsterna har de specialdestinerade statsbidragen försämrats. Ändringarna av ersättningssystemet på sjukvårdsområdet har exempelvis för 1988 inneburit ett bortfall av ersättning i Malmö med 25 milj. kr.

Storstäderna med sina omfattande verksamheter, sin barnomsorg, skola och sjukvård har kommit att drabbas hårt av den minskade statsbidragstäckningen av driftsutgifterna.

Med vikande skatteunderlag och slopad skatt på juridiska personer har en obalans i städernas ekonomi uppstått. Det har resulterat i svårigheter att klara den kommunala servicen, eftersatt underhåll och försäljning av tillgångar som lämnat god avkastning.

Ett mått som ger en god bild av utvecklingen är volymtillväxten i storstäderna. Den har under hela 1980-talet legat avsevärt under volymökningen för riket i övrigt och av de tak som regering och riksdag satt. Under 1987 uppgick exempelvis volymökningen bara till 0,1 % mot 1,5 % för övriga riket.

Framtiden

De nuvarande storstäderna byggdes till stora delar upp under 1950–1970-talen. Gator, broar, trafikleder och kollektivtrafik byggdes. Nya bostadsområden skapades. Miljonprogrammet genomfördes. Barnomsorg, skola och fritidsverksamhet byggdes ut. Vattenförsörjning och avloppsrening förbättrades och fjärrvärmesystemet anlades.

Nu finns nya krav på bostadsbyggandet, förbättrade kommunikationer och inte minst investeringar i en förbättrad miljö. Behovet av underhåll och upprustning av de anläggningar som byggdes för 20–30 år sedan börjar öka dramatiskt. Förnyelsen av bostadsområden och trafikapparat kommer att medföra stora utgifter för storstäderna.

Den strukturella obalansen i storstädernas ekonomi från 1980-talets början kvarstår. Det finns ingenting som tyder på en vändning under 1990-talet. Inkomsterna beräknas vara reall oförändrade eller minska. Ändå måste utgifterna öka för att täcka de omfattande upprustningsbehoven de närmaste åren framöver. Därtill kommer ökade krav på utbyggnad av t.ex. barnomsorg och äldreomsorg.

Storstädernas problem går inte att se isolerat från landet i övrigt. Ett väl fungerande land kräver också väl fungerande storstäder. Om detta finns nu en bred insikt. Den utveckling mot socialt förfall som många storstäder runt om i världen gått tillmötes måste förhindras i Sverige. Det är därför nödvändigt att ge storstäderna ekonomiska förutsättningar att möta angelägna behov under 1990-talet. Storstäderna måste få ekonomisk kompensation för sina sociala och ekonomiska merkostnader.

I detta syfte bör en rad åtgärder övervägas.

- Skatteutjämningsystemet bör ändras så att det tar hänsyn till storstädernas speciella situation. Ett slopande av skatteutjämningsavgifterna kan vara ett led i ett sådant ändrat system.
- Den kommunala beskattningen av juridiska personer bör återinföras. Kommunerna har stora kostnader för både infrastrukturinvesteringar och exempelvis barnomsorg och utbildning som näringslivet drar nytta av.
- Kommunala investeringar medverkar till värdestegringar på fastigheterna. Därför bör den kommunala grundskatten (fastighetsskatten) återinföras.
- Kommunerna bör få större möjligheter att lägga avgifter på näringsliv, fastighetsägare och biltrafik för utgifter för gator, kollektivtrafik, brandskydd och miljöåtgärder.
- Behovet av omfattande åtgärder i storstädernas 60-talsbostadsområden motiverar särskilt statligt stöd.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder i storstäderna.

Stockholm den 24 januari 1990

Lars-Erik Lövdén (s)

Kurt Ove Johansson (s)

Nils T Svensson (s)

Oskar Lindkvist (s)

Birthe Sörestedt (s)

Ingegerd Anderlund (s)

Doris Håvik (s)